

Universitetets Geografiske Laboratorium.

Virksomheden i året 1951.

Af Niels Nielsen.

Indretningen af de lokaler, hvori Universitetets Geografiske Laboratorium har sin hovedvirksomhed, er foretaget af professor H. P. Steensby under 1. verdenskrig, og de blev taget i brug 1916. Lokalerne omfatter auditorium, øvelsessal, tegnesal, læsesal samt 2 professorværelser og 1 assistentværelse.

Under de daværende forhold måtte pladsforholdene betegnes som gode. Antallet af studenter var beskedent, og undervisningen omfattede kun nogle få timer om ugen. Det videnskabelige arbejde var ganske vist under udvikling, men det stillede ikke større krav til lokaler og personale. Gennem årene voksede laboratoriets undervisningsmæssige virksomhed jævnt i takt med det stigende studentertal, og man lagde især vægt på at øge laboratoriets bibliotek, idet man så vidt muligt søgte at oparbejde en passende bestand af håndbøger og lærebøger samt en kortsamling, der især var beregnet til undervisningsbrug.

Fra året 1940 er der imidlertid sket en voldsom forøgelse af laboratoriets arbejdsområde. Antallet af videnskabeligt arbejdende geografer er mangedoblet. Bibliotek, materiel og instrumentsamling vokser i stærkt stigende skala, og laboratoriet har siden da udviklet sig til at blive ikke blot en undervisningsanstalt, men et geografisk institut med en mængde opgaver af uddannelsesmæssig, videnskabelig og praktisk art.

Denne udvikling har forlængst sprængt de gamle rammer for institutionens virksomhed, og man har allerede i en årrække måttet arbejde under utilfredsstillende ydre kår. Det har ligeledes været vanskeligt at holde denne udvikling under en sådan kontrol, at personaleforhold, økonomi samt pladsforhold kunne bringes i overens-

stemmelse med opgavernes stigende antal og omfang. Dette vil delvis fremgå af nedenstående beretning om laboratoriets virksomhed i året 1951, i hvilken man vil søge at give en kort redegørelse for laboratoriets nuværende organisationsform og arbejdsområde.

Stigningen i antallet af studenter er fortsat, og især er det bemærkelsesværdigt, at antallet af hovedfagsstuderende er i stærk vækst. Ligeledes må det anføres, at laboratoriet søges af et anseeligt antal udenlandske studerende, delvis med uddannelse for øje og delvis med henblik på indførelse i metodisk forskning. Nogle af disse opholder sig så længe ved laboratoriet, at de bliver i stand til at følge specialforelæsninger på dansk, men iøvrigt foregår deres uddannelse og vejledning på engelsk.

Laboratoriet har endvidere i stigende grad modtaget udenlandske videnskabsmænd for længere ophold og med specielle opgaver af systematisk eller regional karakter. Som følge deraf har laboratoriets lokaler og materiel været beslaglagt overordentlig stærkt til uddannelse og vejledning. Den i september opnåede aflastning af lokalemangelen ved indretningen af arbejdsrum i den Universitetet tilhørende bygning Store Kannikestræde 13, hvorved den effektive arbejdsplads fik en udvidelse på ca. $\frac{1}{3}$, var derfor overmåde velkommen.

Spredningen af laboratoriets arbejde volder imidlertid nogen vanskelighed. Arbejdet foregår nu på 3 forskellige steder, og det er ikke altid let at koordinere medarbejdernes gerning på en sådan måde, at en tilfredsstillende arbejdsøkonomi kan opnås. Fra 15. september 1951 overførtes en afdeling af forskningsarbejdet indenfor den fysiske geografi til Store Kannikestræde, og 4 af laboratoriets medarbejdere fik fast arbejdsplads, samtidig med at lokalerne udnyttedes til skiftende formål indenfor videregående undervisning og forskningsarbejde.

A. Bibliotek, samlinger.

Laboratoriets bibliotek vokser ved køb, gaver og udveksling. Man har med hensyn til bogkøb gennem en lang årrække fulgt den linie, at man koncentrerer sig om køb af håndbøger og monografisk litteratur. De store ændringer i de europæiske og oversøiske landes politiske og erhvervsmæssige struktur medfører, at der på dette punkt er et meget stort behov, fordi det er nødvendigt for laboratoriet at kunne præstere den nyeste og pålideligste kundskab om

ændringerne til brug for undervisningsarbejdet og til anvendelse i den almene orientering og kundskabsmeddelelse. Den nødvendige periodiske litteratur erhverves for største delen på anden vis.

Vore omfattende internationale forbindelser muliggør erhvervelsen af anseelige mængder geografisk litteratur ved udveksling, og der er her grund til at fremhæve, at nogle af de fra laboratoriet udgåede publikationer er stærkt efterspurgte, hvilket medfører gode muligheder for modydelse. En del af denne udveksling foregår direkte, medens en anden del sker gennem Statens Udvekslingscentral.

Laboratoriets erhvervelser i det forløbne år omfatter ca. 550 bøger, et stort antal særtryk samt 65 tidsskrifter og årbøger. Der er imidlertid grund til i den forbindelse at nævne det mangeårige samarbejde med Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs bibliotek. Man har her en bogsamling, hovedsagelig af periodica, som er grundlagt omkring 1880, og som rummer en meget værdifuld samling, der for store grupper vedkommende er praktisk talt fuldstændig. I årene efter krigen er dette bibliotek blevet reorganiseret og udfører nu en betydningsfuld gerning ved at hjemføre næsten al geografisk periodisk litteratur af nogen værdi til Danmark. De to biblioteker, som arbejder under fælles ledelse, tilpasses således, at de supplerer hinanden. De vigtigste og mest benyttede tidsskrift-rækker findes i 2 eksemplarer, håndbogslitteratur og monografier findes hovedsagelig i laboratoriets bibliotek og tidsskriftlitteratur, fortrinsvis i Det Kongelige Danske Geografiske Selskab.

I realiteten fungerer de to biblioteker tilsammen som et geografisk centralbibliotek, idet både de store almene og de lokale biblioteker samt privat arbejdende videnskabsmænd og kundskabssøgende omkring i landet anmoder om og får tilstået udlån i det omfang, laboratoriets eget brug af de pågældende værker måtte tillade. Når det drejer sig om lånere i Storkøbenhavn, søger man i videst muligt omfang at henvise disse til at anvende biblioteket på læsestuen.

Kortsamlingen er i de senere år vokset overordentlig stærkt. Dette skyldes ikke mindst de store samlinger, som 1. del af Atlas over Danmark har hjembragt. Laboratoriets samling af topografiske blade og specialkort må nu antages at nærme sig 50.000. En væsentlig del af denne samling har endnu ikke kunnet opstilles og er i realiteten utilgængelig og derfor uanvendelig. Man har udarbejdet et system for magasinering og ordning, som man agter at følge under ordningen af hele materialet, og ca. $\frac{1}{3}$ af laboratoriets samlede beholdning er indtil nu ordnet og katalogiseret.

Samlingen af vægkort er ligeledes forøget noget. Man søger så vidt muligt at have en fyldig repræsentation af vægkort til undervisning og højere uddannelse. Samtidig tilsigter man at tilvejebringe en fyldig samling af vægkorttyper fra hele jorden, fordi man derigennem muliggør en uddannelse af vordende lærere i brugen og valget af korttyper til undervisning og demonstration.

Man har herigennem fået materiale til principiel drøftelse af det store antal muligheder, der foreligger for fremstilling af vægkort, og man har søgt derved at bidrage til at give dansk kortfremstilling en høj standard i videnskabelig og teknisk henseende. På dette punkt har samarbejdet med Geodætisk Instituts vægkortsektion under ledelse af dr. Axel Schou været en stor vinding. I årets løb er følgende vægkort blevet udarbejdede i dette samarbejde mellem Geodætisk Institut og Geografisk Laboratorium:

1. Asien, fysisk kort.
2. Afrika, fysisk kort.
3. Færø-kyster (blokdiagram).
4. Midtjylland (blokdiagram).
5. Nedbør og havstrømme.

Laboratoriets samling af vægkort finder udstrakt anvendelse ved forelæsninger og foredrag også udenfor den egentlige undervisning. Talrige universitetsinstitutioner, videnskabelige selskaber og lignende anmoder om udlån af vægkort til speciel anvendelse, og sådanne ønsker imødekommes i det omfang, det er muligt.

Billedsamlingen omfatter en lysbilledsamling, en samling af fotografiske aftryk og en negatvsamling. Alle disse er i det forløbne år forøget meget stærkt. Det fotografiske arbejde foretages af laboratoriet. Der er udført en række eksperimenter med henblik på lysbilled- og reproduktionsteknik.

Til undervisningsbrug anvendes i overvejende grad lysbilledstørrelsen 5×5 cm (Leica). Man kan endnu langt fra dække alle sider af undervisningen, men for hvert år øges effektiviteten på dette felt. Ligeledes ejer laboratoriet en samling 16 mm smalfilm til undervisnings- og oplysningsbrug, men denne samling er endnu af ret beskedent omfang og dækker ikke behovet.

Tilvejebringelsen af billedstoffet sker gennem organisationen Geografisk Billedarkiv, der blev grundlagt som en uafhængig afdeling af laboratoriets virksomhed i 1947. Man har her samlet et meget stort materiale af fotografiske negativer, og desuden søger

man på forskellig vis at erhverve billedstof fra hele verden og at registrere, eventuelt affotografere, vigtige kort, diagrammer og tabeller fra moderne og ældre litteratur.

Positivaftrykkene opstilles i et særligt kartotek med udførlig og vel gennemarbejdet tekst. Man opnår på denne måde at tilvejebringe et omfattende billedstof til videnskabelig brug, til universitetsundervisningen samt til illustration af lærebøger, håndbøger, leksika o. s. v., og det er lykkedes på denne måde nogenlunde at gøre Danmark uafhængigt af de internationale billedbureauer, som tidligere leverede så at sige alt billedstof af geografisk karakter.

Endvidere er der etableret bytteforbindelser med tilsvarende institutioner i andre lande, og man har på den måde fået en effektiv distribuering af dansk billedstof til udenlandsk anvendelse, samtidig med at man har erhvervet store billedsamlinger til udnyttelse her i landet.

En særlig opgave har vist sig i forsyningen af danske skoler og seminarier med lysbilledstof til geografisk brug. Der er f. eks. fremstillet lysbilledserier på grundlag af Atlas over Danmark bd. I, som nu anvendes i en meget stor del af landets undervisning, og man har i samarbejde med en herværende salgsorganisation fremstillet et stort antal serier af geografiske lysbilleder til undervisning og oplysning.

Instrumentsamlingen. Det har kun i beskedent omfang været muligt i årets løb at udvide denne, og en udbygning er påtrængende nødvendig. Laboratoriet har ikke instrumenter i fornødent omfang til gennemførelsen af de obligatoriske kurser, og det videnskabelige arbejde lider stærkt under mangelen på dette punkt. Man søger at hjælpe sig igennem ved lån fra videnskabsmændenes private beholdninger af instrumenter og ved lån fra andre institutioner, men det vil i længden ikke være holdbart.

Arkiver. Det intensive videnskabelige arbejde medfører, at der sker en ophobning af kundskab og materiele, som efterhånden har taget et meget stort omfang. Laboratoriet har således meget omfattende kartoteker vedrørende Danmarks geografi, for størstedelen et originalmateriale, som ikke findes andetsteds. Det gælder f. eks. sådanne forhold som Danmarks erhvervsgeografi, befolkning, trafik, rapporter og dagbøger om undersøgelser af fysisk-geografisk art i forskellige landsdele, i særdeleshed i Sønderjylland. Lignende samlinger vedrørende Grønland, Island, Færøerne og en mængde fremmede landområder, som er taget under særlig videnskabelig eller kundskabsmæssig behandling, søges bevaret og registreret til

senere anvendelse. En særlig karakter har det store arkiv, som er fremkommet ved udarbejdelsen af Atlas over Danmark.

I denne forbindelse må også nævnes de omfattende samlinger af håndtegnede kort. Disse opbevares så vidt mulig brandsikkert, men omfanget er så stort, at opstillingen og udnyttelsen på grund af pladsforholdene er meget vanskelig.

Opbevaringen af sådanne tryksager, som udgår fra laboratoriet, rummer ligeledes en række problemer, som for hvert år bliver sværere at løse. De pågældende samlinger er spredt på 3—4 forskellige steder, og det er besværligt at få systemet til at fungere.

Samlinger. Laboratoriet ejer et grundlag for samlinger til undervisning og demonstration, dels af kulturgeografisk art og dels, omend i meget beskedent omfang, regionalt og naturgeografisk. Disse samlinger kan imidlertid, som forholdene ligger, ikke anvendes; de er nedpakkede, og det er ugørligt at få dem frem undtagen i ganske enkelte tilfælde. En reorganisering på dette punkt er meget ønskelig.

Teknisk materiel og assistance. Laboratoriet lider på adskillige felter under mangel på teknisk materiel, medens man på andre punkter har opnået en rimelig forsyning.

B. Feltarbejder og laboratorier.

Skalling-Laboratoriet er en af Universitetets Geografiske Laboratorium uafhængig virksomhed, finansieret af Carlsbergfondet gennem en lang årrække (oprettet 1930 af dr. Niels Nielsen). Dets opgave har været geografiske og biologiske studier i vade, marsk og klit, og man har derudover taget en række opgaver frem af regional-geografisk art, navnlig i det sydvestlige Danmark.

Dette laboratorium råder nu over to feltlaboratorier, det ene er beliggende syd for landsbyen Ho ved roden af halvøen Skallingen, det består af en samling træhuse med bolig til ca. 12 mand, laboratorierum, køkken, værkstedsrum og det fornødne materiel. I Esbjerg havn har man af Vandbygningsdirektoratet for en minimal leje fået rådighed over et stenhus med 4 laboratorierum, kontor, samlingsstue, soveværelser og magasiner. Laboratoriet ejer endvidere et undersøgelsesfartøj, som er stationeret i Esbjerg, og en ret stor samling af instrumenter og materiel til feltmæssige og laboratoriemæssige undersøgelser. Endvidere vil laboratoriet få adgang til et af „Vadehavsudvalget af 1941“ erhvervet træhus ved Rømø-dæmningen, hvorfra undersøgelser i den midterste del af det sønderjyske marskland for fremtiden vil kunne drives.

Der er en nær kontakt mellem Skalling-Laboratoriets undersøgelser og Universitetets Geografiske Laboratorium, idet laboratoriets medarbejdere delvis har videnskabelige opgaver i Skalling-Laboratoriets arbejdsområde.

Desuden afholdes det årlige obligatoriske kursus for geografi- og naturhistoriestuderende med laboratoriet i Esbjerg som basis, og det er planen at henlægge specialkursus til laboratoriet på Skallingen, hvor Universitetets Geografiske Laboratorium har ladet opføre 3 træhuse til bolig og arbejdsrum for personale og studerende. Desuden foregår der en skoling af næsten alle studerende med geografi som hovedfag, idet disse optages som medhjælpere ved de videnskabelige arbejder uden løn, men på fuld forplejning.

De nævnte laboratorier danner endvidere udgangspunkt for et stort antal ekskursioner for danske og udlændinge.

Der er nu udsigt til, at disse undersøgelser vil blive stærkt udvidede, idet det har vist sig, at de mangeårige systematiske arbejder har givet resultater, som synes at skulle få betydelige praktiske konsekvenser. Man står overfor en reorganisering af landvindingsarbejderne i det danske vadehav og muligvis tillige en omlægning af bebyggelses- og erhvervsforhold i det vestlige Nordslesvig, og man arbejder i øjeblikket på opbygningen af en organisation, hvori Skalling-Laboratoriet og Universitetets Geografiske Laboratorium skulle få en væsentlig opgave ved anvendelsen af de erfaringer, man ad teoretisk vej er nået til. Det er endvidere hensigten at udbygge marskforskningen, og der er allerede stillet så store midler til rådighed for dette formål, at meget omfattende arbejder i det kommende år vil blive etablerede.

C. Andre institutopgaver.

Universitetets Geografiske Laboratorium fungerer i stort omfang som central for geografisk kundskab. Det kan således fremhæves, at en stor del af landets akademisk uddannede lærere i faget, seminarielærere og en del af folkeskolens folk, navnlig sådanne, som beskæftiger sig med tilvejebringelse og udgivelse af lærebøger og materiel, står i stadig kontakt med laboratoriet. Man søger i videst muligt omfang at imødekomme ønsker om assistance ved disse arter af virksomhed, fordi laboratoriet derigennem bidrager til at holde det almene kundskabsstof nogenlunde på højde med tidens krav. Netop i geografi møder denne opgave for tiden store vanskeligheder, f. eks. for en forfatter af en elementær lærebog, fordi de stedfindende forandringer er så store, at de må gribe ind i selv gan-

ske elementære fremstillinger. Det er et almindeligt faktum fra de fleste lande, at elementære geografiske lærebøger og håndbøger på dette punkt er yderst mangelfulde, og man søger derfor gennem et systematisk kontaktarbejde for Danmarks vedkommende at begrænse denne mangel så stærkt som muligt.

Laboratoriet har i stigende grad kontakt med det praktiske liv. Talrige offentlige virksomheder, private storføretagender og enkeltpersoner søger geografisk vejledning eller kundskab. Det vigtigste i denne sammenhæng er utvivlsomt den i laboratoriet tilvejebragte kundskab om Danmark, som i stigende grad finder anvendelse ved løsningen af administrative og praktiske opgaver, men også kundskaben om regioner, lokaliteter og almene geografiske spørgsmål i fremmede lande søges ofte. Der er et behov for en centralinstitution, hvor det danske samfund kan få oplysninger af denne art og hjælp ved løsningen af mangeartede spørgsmål. Denne virksomhed er så omfattende, at det ofte er vanskeligt at afse den fornødne arbejdskraft, men man søger så vidt gørligt at imødekomme ønsker i så henseende, og under alle omstændigheder stiller man laboratoriets bibliotek og samlinger til rådighed i det omfang, det er muligt. En lang række administrative, militære og erhvervsmæssige myndigheder søger laboratoriet på denne måde, og ligeledes er der et nært samarbejde med fagfæller og institutioner indenfor Universitetet og de højere læreanstalter.

Laboratoriet har i det forløbne år haft et nært samarbejde med Statistisk Departement. Departementet leverer os et stort stof af tal ofte i særlig bearbejdelse, og vi søger til gengæld at assistere Departementet ved afgørelsen af en række spørgsmål, hvor vort personale sidder inde med særlig kundskab.

I tidligere afsnit er omtalt det nære samarbejde med Geodætisk Institut, som har resulteret i fremstilling af en serie vægkort, hvorved Danmark er blevet i hvert fald delvis uafhængig af den udenlandske kortindustri.

Tilvejebringelsen og redaktionen af håndbøger, kortværker (f. eks. Gyldendals verdensatlas) og glober er i de fleste tilfælde nær knyttet til laboratoriet. Man opnår herved, at fremstillingen af disse for den almene kundskab og for det praktiske liv så vigtige ting får den fornødne saglige underbygning.

D. Personale og medarbejdere.

Videnskabeligt personale.

Professor, dr. phil. et litt. Niels Nielsen.

Professor, dr. phil. C. G. Feilberg.
 Universitetslektor, cand. mag. Einar Storgaard.
 Assistent, dr. phil. Aage Aagesen.
 Amanuensis, cand. mag. Viggo Hansen.
 Amanuensis, cand. mag. Børge Jakobsen.
 Amanuensis, cand. mag. Børge Fristrup.
 Dr. phil. Kaj Hansen.

Amanuensis, mag. scient. et cand. polit. Kr. Antonsen har haft orlov og har gennem hele året ledet et videnskabeligt arbejde i Genève. Hans arbejde er varetaget af cand. mag. K. M. Jensen.

Ikke-videnskabeligt personale.

Fru Merete Smith, kontorarbejde.
 Fru Grethe Fristrup, tegnearbejde.
 Fru Birthe Bay, tegnearbejde (midlertidigt).
 Frk. Inga Jørgensen, Billedarkivet.

Videnskabelige medarbejdere, som på forskellig vis er tilknyttet laboratoriet.

Dr. phil. Axel Schou, vægkortfremstilling.
 Cand. mag. Niels Kingo Jacobsen, redaktion af publikationer.
 Administration af videnskabelige foretagender.
 Dr. phil. Steen B. Bøcher, Atlas over Danmark.
 Cand. mag. Aa. H. Kampp, Atlas over Danmark.
 Cand. mag. Karl Blemsted, Atlas over Danmark.
 Cand. mag. Knud M. Eriksen, fotografisk arbejde.

E. Undervisning og uddannelse.

Forelæsninger og eksaminatorier.

Forelæsningsarbejdet har i det forløbne år været tilrettelagt på den måde, at professor Niels Nielsen har varetaget:

1. Forelæsninger over Danmark.
2. Forelæsninger over Norden.
3. Eksaminatorier over fysisk geografi.

Professor C. G. Feilberg.

1. Forelæsninger over erhvervsgeografi.
2. Forelæsninger over Storbritanniens kulturgeografi.
3. Forelæsninger over Vestasiens kulturgeografi.

Lektor Einar Storgaard:

1. Eksaminatorier over regionalgeografi for begyndere.
2. Eksaminatorier over regionalgeografi for viderekomne.

Desuden har *professor Niels Nielsen* holdt to rækker af specialforelæsninger:

1. Aktuelle problemer i Syd- og Vestasien.
2. Kollokvier for udenlandske studerende over „Geography of Northwestern Europe with special reference to Denmark“.

Under professor Niels Nielsens embedsrejser er hans undervisning delvis blevet varetaget af assistent, dr. phil. Aage Aagesen.

Lektor, direktør for Meteorologisk Institut Helge Petersen:

1. Forelæsninger over meteorologi.

Øvelser og praktiske kurser.

Professor Niels Nielsen har med assistance af dr. phil. Aage Aagesen og amanuensis Børge Fristrup afholdt:

1. Geografiske øvelser for begyndere.
2. Kartografiske øvelser.
3. Kursus i Danmarks geografi.

Professor C. G. Feilberg har med assistance af cand. mag. K. M. Jensen afholdt øvelser i kulturgeografi for ældre studerende (Nordatlantiske havnebyer og Indiens erhvervsgeografi).

Geografisk feltkursus er afholdt i juni—juli under ledelse af amanuensis Børge Jakobsen, dr. phil. Kaj Hansen og cand. mag. Niels Kingo Jacobsen. Kursus har haft hovedstation på laboratoriet i Esbjerg. En række målemetoder er blevet indøvet. Som indledning til dette kursus har amanuensis Børge Jakobsen og cand. mag. Niels Kingo Jacobsen afholdt forelæsninger over instrumentlære samt Vadehavets hydrografi.

Ekskursioner:

1. *Københavnsekskursion* under ledelse af professor Niels Nielsen. Deltagere: 40 danske og udenlandske studenter.
2. *Jylland—Fyn*. I maj foretoges under ledelse af professor Niels Nielsen og amanuensis Viggo Hansen en 5-dages ekskursion med deltagere fra København, Oslo (professor Isachsen), Uppsala (professor Gerd Enequist) samt en enkelt deltager fra Frankrig.
3. *Syddlige Jylland og Fyn*. 3-dages ekskursion under ledelse af professor Niels Nielsen og amanuensis Viggo Hansen, med 20 amerikanske studerende.
4. Ekskursion til *Skåne—Småland* under ledelse af professor Niels Nielsen med lokal assistance af professorerne Hanne-

- berg og Bergsten, Lund. Deltagerantal: 40 danske studerende.
5. Ekskursion til *Vestsjælland* i september. Varighed: 1 dag. Ca. 60 deltagere, danske og udenlandske studerende. Ledere: lektor Einar Storgaard og amanuensis Viggo Hansen.
 6. *Vadehavsekskursion* under ledelse af professor Niels Nielsen. Ca. 100 deltagere.
 7. Adskillige mindre ekskursioner, navnlig i Sønderjylland med udenlandske videnskabsmænd. Ledere: professor Niels Nielsen, amanuensis Børge Jakobsen og cand. mag. Niels Kingo Jacobsen.

F. Videnskabelige arbejder.

Professor Niels Nielsen har tilendebragt reorganiseringen af arbejderne i marsk og vade og har fuldført et mangeårigt arbejde over marskdannelse i samarbejde med *amanuensis Børge Jakobsen*.

Professor C. G. Feilberg har færdigbearbejdet en undersøgelse over Luristan med særlig henblik på befolkningen. Arbejdet er under publikation.

Dr. phil. Aage Aagesen har videreført sine arbejder over befolkningsafsnittet til Atlas over Danmark og har navnlig arbejdet med tilvejebringelsen af materiale til et detaljeret befolkningskort i målestokken 1:100 000, som nu er færdig til publikation. Han har endvidere besørget den geografiske redaktion af Gyldendals verdensatlas.

Amanuensis Kr. Antonsen har i Genève på foranledning af United Nations ledet et stort foretagende med det formål at tilvejebringe en oversigt over Vesteuropas industrialisering. Dette arbejde udføres i nær tilknytning til specialundersøgelser over Danmarks industri.

Amanuensis Børge Fristrup har fortsat bearbejdelsen af det klimatologiske, glaciologiske og topografiske materiale fra Pearyland. 1. afdeling af dette værk var ved årets afslutning i trykken.

Cand. mag. K. M. Jensen har bearbejdet et materiale fra det centrale Forindien, tilvejebragt under Den 3. Danske Centralasiatiske Ekspedition. Arbejdet synes at skulle give bidrag til kundskaben om tørkeperioder, jordbundsødelæggelse og hungerproblemet.

Amanuensis Viggo Hansen har fortsat sine undersøgelser over bebyggelsesforhold i det nordlige Jylland.

Dr. phil. Steen Bøcher og adjunkt K. Blemsted har fortsat arbejdet med Danmarks industri til Atlas over Danmark. Arbejdet er nær sin afslutning.

Adjunkt Aage H. Kampp har fortsat sine landbrugsgeografiske undersøgelser med særlig henblik på muligheden for at opstille naturlige landbrugsregioner i Danmark.

Amanuensis Børge Jakobsen har med assistance af cand. mag. Helge Nielsen fortsat undersøgelserne i Vadehavet over marskudviklingen ved den sønderjyske fastlandskyst, vegetationssuccesionen i Skallingmarsken og har desuden deltaget i en undersøgelse af Ballum-marskens morfologi.

Dr. phil. Kaj Hansen har fortsat sine analyser af Vadehavets sedimenttyper og har desuden arbejdet med landskabsmorfologiske problemer.

Cand. mag. Niels Kingo Jacobsen har fortsat og afsluttet en detailleret undersøgelse af det danske marsklands kulturgeografi med særlig henblik på udnyttelsen af inddiget og ikke-inddiget land.

G. Publikationer.

- Dr. phil. Kaj Hansen: Preliminary reports of the sediments in the Danish Wadden Sea (Meddl. f. Dansk Geol. For. 1951).
- Dr. phil. Kaj Hansen: The geology and bottom sediments in lake Tystrup Sø, Zealand. (Danmarks Geol. Undersøgelser, II Rk., Nr. 76).
- Amanuensis Børge Fristrup: Climate and glaciology of Peary Land, North Greenland, (Résumé des Travaux présentée U.G.G.I., Bruxelles).
- Amanuensis Børge Fristrup: Peary Land. (Naturens Verden 1951).
- Amanuensis Børge Fristrup: Finlands krigstab og efterkrigstidsproblemer (Geografisk Tidsskrift, Bd. 50).
- Amanuensis Børge Fristrup og Ad. S. Jensen: Den arktiske klimaforandring og dens betydning, særlig for Grønland. (Geogr. Tidsskrift, Bd. 50).
- Dr. phil. Aage Aagesen: Gyldendals Verdensatlas.
- Dr. phil. Aage Aagesen og Johs. Humlum: Geografi for handelsskoler.
- Cand. mag. Niels Kingo Jacobsen og P. P. Sveistrup: Erhverv og kultur langs polarkredsen.
- Adjunkt, cand. mag. Aa. H. Kampp: Færøerne. Folk og erhverv.

H. Rejser og kongresser.

Den 3. internationale sedimentologkongres i Groningen og Wageningen, Holland, overværedes af *dr. phil. Kaj Hansen, amanuensis Borge Jakobsen* og *and. mag. Niels Kingo Jacobsen*. Sidstnævnte besøgte endvidere Belgien i forbindelse med kongressen. *Amanuensis Borge Fristrup* deltog i den internationale geofysiske kongres i Bruxelles i august og fremlagde her visse resultater fra Peary Land.

I marts og april foretog *amanuensis Borge Jakobsen* en studierejse til Schweiz og Italien. På ekskursioner til Sicilien, Sorrentohalvøen og Selesletten studerede han makivegetation, morfologi og kunstvanding.

Dr. phil. Aage Aagesen var fra juni til december på rejse i Sydamerika, hvor han besøgte Brasilien, Uruguay, Argentina og Chile. Han holdt her forelæsninger og kollokvier på de stedlige universiteter samt talte for de danske foreninger i Buenos Aires.

Adjunkt Aage H. Kampp deltog i den internationale geografilærererkongres i Sheffield august 1951.

I. Fremmede studerende og videnskabsmænd.

Laboratoriet har i det forløbne år optaget talrige fremmede studerende tilhørende to kategorier, den ene henhører under American Graduate School, hvis studenter har fået et grundkursus i Nordens, speciel Danmarks geografi. Antallet af studerende, som i forårssemestret 1951 fulgte dette kursus, var 12.

En anden gruppe af fremmede studerende er sådanne, som kommer med det formål at studere faget geografi ved laboratoriet, eller som søger uddannelse i nabo-discipliner og samtidig finder anledning til at anmode om vejledning i faget geografi. For disse studerende har professor Niels Nielsen i efterårssemestret 1951 holdt forelæsninger og kollokvier på engelsk og har samtidig varetaget vejledningen af deres øvrige mere selvstændige arbejde. Antallet af deltagere i dette kursus var 8—12.

Følgende har arbejdet ved laboratoriet i længere tid:

Professor, *dr. phil. Edgar Kant*, Lund (landbrugsstatistik).

Miss Pauline Sheen, Univ. College, London (De jyske heders bebyggelse og opdyrkning).

Mr. Orton Hicks, Dartmouth College, New Hampshire (Skandinaviens økonomiske geografi).

Miss Marjorie Salmon, Birkenhead, England (Dansk landbrug).

Miss Sheila Crawford, Christchurch, New Zealand (Dansk landbrugsøkonomi).

Stud. mag. Helge Fredriksen, Bergen.

Her ud over har *Skalling-Laboratoriet* haft besøg af følgende arbejdende videnskabsmænd:

Professor Karling, Finland.

Dr. J. Ameryckx, Gent.

Dr. B. Verhoeven, NO. Polder, Holland.

Dr. van der Heide, NO. Polder, Holland.

Dr. Ortrud Schuster, Forschungsanstalt Senckenberg, Wilhelmshaven.

Som det fremgår af ovenstående rapport, er Universitetets Geografiske Laboratorium fortrinsvis et hjemsted for dansk geografisk undervisning og forskning, men derudover udfører institutionen en række andre arbejder i international videnskabs tjeneste og ved løsningen af en række danske samfundsopgaver.

Der er imidlertid en enkelt side af denne institutvirksomhed, som i ovenstående beretning ikke er blevet berørt, fordi den er organiseret uafhængigt af laboratoriet. Det drejer sig om publikationen af de fra den geografiske videnskab udgående arbejder. Dette sker gennem Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, som fra 1877 har udgivet *Geografisk Tidsskrift*, og som i 1930'erne reorganiserede denne publikationsrække og supplerede den med to nye skrift-rækker, „*Folia Geographica Danica*“ og „*Kulturgeografiske Skrifter*“. Hertil kommer så, at også publikationen af *Atlas over Danmark* foregår gennem ovennævnte selskab.

Man har på denne måde opbygget en ydedygtig publikationsorganisation, som i reglen vil være i stand til at opfylde de krav, den arbejdende videnskab må stille, og som samtidig gennem hele sin verdensomspændende byttevirkomhed tilvejebringer næsten al geografisk periodisk litteratur af nogen betydning.

Laboratoriets videnskabelige medarbejderstab udfører desuden et ret stort arbejde i den almindelige oplysnings tjeneste, f. eks. gennem populære skrifter, avisartikler og foredragsvirksomhed i radio, Folkeuniversitetsforeningen, UNIFO, samt i talrige andre selskaber og virksomheder med kundskabsmæssige og oplysende formål.

Fremlæggelse i foredragsform af videnskabelige geografiske arbejder foregår i to sammenslutninger, nemlig Geografforeningen,

som består af de egentlige faggeografer, og i hvilken de metodiske spørgsmål drøftes, og Det Kongelige Danske Geografiske Selskab, der henvender sig til en noget videre kreds, og hvor arbejder af mere almen interesse bliver forelagt.
